

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської мови

Дипломна робота
магістра

з теми: «ТРАДИЦІЇ ДАНТЕ В НОВІТНІЙ ЗАРУБІЖНІЙ
ЛІТЕРАТУРІ»

Виконала: студентка 2 курсу
групи Angs1-M20z
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і
література (англійська))
Новіцька Олена Володимирівна

Науковий керівник:
Кеба О. В., доктор філологічних наук,
професор, завідувач кафедри германських
мов і зарубіжної літератури

Рецензент:
Джурбій Т. О., кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри історії
української літератури та компаративістики

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ДАНТЕ	6
1.1. Життя і творчість Данте: культурно-історичний контекст формування його ідей. Правила життя. Концепція творчості Данте	6
1.2. «Божественна комедія» Данте та жанр середньовічних видінь	23
1.3. Значення творчості Данте для ренесансного гуманізму	33
1.4. Основні тенденції сучасної інтерпретації творчості Данте	39
Висновки до розділу 1	43
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ РЕЦЕПЦІЇ ТВОРЧОСТІ ДАНТЕ ЛІТЕРАТУРІ 20-21 СТОЛІТТЯ	45
2.1. Дантовська традиція та християнський контекст творчості зарубіжних письменників	45
2.1.1. Відображення рецепції творчості Данте у романах Н. Ю. Вознесенської	45
2.1.2. Данте та його образи у творчості Юрія Кузнецова	54
2.2. Традиція Данте у американській поезії	65
2.3. Рецепція «Божественної комедії» Данте у романах Умберто Еко.....	73
Висновки до розділу 2	86
ВИСНОВКИ	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	89

ВСТУП

Актуальність дослідження. Данте Аліг'єрі - ім'я великого італійського поета перетворилося в нашій свідомості на символічне позначення дорогоцінних досягнень світової культури. Автора «Божественної Комедії» люблять, цінують та шанують всюди на землі.

Поет сприймається як політичний мислитель. Відповідь лежить, мабуть, у цитаті А.В. Луначарського: «Данте - це людина, яка тим більше велика, що на зорі появи буржуазії він висловлює не окремі її бажання, а її класовий інстинкт, її класову ідеологію, до якої дрібніші люди не могли ще здогадатися» [7]. Геній, він геніальний у всьому, чим би не займався. Великий художник, безумовно, був великим мислителем, яке думки актуальні й донині. Один із найбільших поетів в історії світової культури – Данте Аліг'єрі (1265–1321) – був найбільшою фігурою на межі середньовіччя та нового часу, предтечею гуманізму. Його творчість була різноманітним синтезом середньовічних ідей; але разом з тим (і це найцінніше) Данте геніально передбачив багато з того, що послужило наступну епоху для створення нової культури, нової ідеології.

Вже понад шість століть «Божественна комедія» Данте Аліг'єрі продовжує жити у світовій культурі, пробуджуючи дослідницький інтерес до себе, і не вичерпує свого сенсу як будь-який справжній витвір мистецтва. У своїй творчості Данте зміг відобразити складність і суперечливість свого часу, що зробило «Божественну комедію» твором, що виходить за межі середньовічної думки і несе в собі прикмети нової культури відродження, джерелом для осмислення феномена Відродження. Сам Данте виявляється тією фігурою, у якій можна побачити риси ренесансної людини. Загалом «Комедія» є важливим історико-філософським свідченням народження нового типу мислення на порозі між Середньовіччям та Відродженням.

Найбільше досліджень як спадщини Данте, і епохи Відродження присвячено історичним, культурологічним, мистецтвознавчим проблемам. Щодо творчості Данте не можна не відзначити імена І. Н. Голенищева-Кутузова та Л. М. Баткіна, а також Б. Кроче; у ширшій перспективі - Ж. Ле Гоффа, І. Хейзінгі, Я. Буркхардта, К. Бурдаха, Е. Панофського. Значно менше робіт звернено до філософської проблематики формування ренесансного світогляду та мислення (наприклад, праці К. А. Сергєєва, В. В. Бібіхіна, А. Ф. Лосева, Е. Касірера). Ще менше число досліджень, що поєднують світогляд і естетичну сферу (У. Еко, Е. Ауербах, Е. Гарен, П. М. Біціллі).

Посмертна слава Данте за два століття поширилася по всій області, де звучала італійська мова. Вже з 20-х років XIV ст. почали з'являтися коментарі до «Божественної комедії». Главою дантології вважається Джованні Боккаччо, який у 1373 р. почав читати лекції про Данте. Його слухали онуки тих, хто вигнав поета з рідного міста. Після 1373 лекторії Данте відкрилися в багатьох італійських містах. Данте читали та пояснювали нарівні зі знаменитими латинськими письменниками. Він став «автором», класиком, як Вергілій, Овідій чи Гораций. Так складалося, що Данте та Відродження стали нерозривними.

Мета роботи – виявити традиції Данте в новітній зарубіжній літературі.

Відповідно до мети, у роботі потрібно вирішити низку **завдань**:

- розглянути життя і творчість Данте: культурно-історичний контекст формування його ідей. Правила життя. Концепція творчості Данте;
- описати «Божественну комедію» Данте та жанр середньовічних видінь;
- виявити значення творчості Данте для ренесансного гуманізму;
- обґрунтувати основні тенденції сучасної інтерпретації творчості Данте;
- дослідити дантовську традицію та християнський контекст творчості зарубіжних письменників;
- простежити відображення рецепції творчості Данте у романах Н. Ю. Вознесенської;

- відобразити Данте та його образи у творчості Юрія Кузнецова;
- проаналізувати традицію Данте у американській поезії;
- зазначити рецепцію «Божественної комедії» Данте у романах Умберто Еко.

Об’єкт дослідження – вивчення творчості Данте.

Предмет дослідження – відображення рецепції творчості Данте в новітній зарубіжній літературі.

Для вирішення перерахованих вище завдань було використано такі **методи дослідження**: метод систематизації та класифікації; метод суцільної вибірки мовного матеріалу; метод трансформаційного аналізу; статистичний метод, який надав можливість наочно продемонструвати поширеність застосування тих чи інших особливостей перекладу.

Практична значимість роботи полягає в тому, що отримана в ході дослідження інформація може отримати практичне застосування на заняттях за стилістикою і теорії перекладу, а також в курсі з перекладу художніх текстів.

Структура. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

У період Відродження поезія, риторика та живопис формують нове світовідчуття, в якому людина розкривається як здатна індивідуально, поза рамками церковного служіння, дбати про свій порятунок. Причому порятунок усвідомлюється не так у небесному, як у земному плані. Бувши наділений здатністю до самотворення, людина постає як вільний художник, який усвідомлює своє буття як твір власного мистецтва. Це говорить про можливість людини відчувати й оцінювати високу гармонію світобудови та виразно представляти її, наслідуючи Бога як Творця. «Вільні мистецтва» набувають статусу нової та дієвої науки, на відміну від середньовічної вченості. «Поетичне слово в особі Данте, Петрарки та Боккаччо виявляється тією основою, в якій передбачається ренесансна риторика і магія, антропоцентричне світосприйняття і наступна картезіанська метафізика.

Таким чином, у прозі Ю. Вознесенської різноманітні перипетії мандрівок героїв тяжіють до дантівського зображення тричастинного світу – пекла, чистилища, раю. Всі герої Вознесенської проходять шлях, в якому вожатий-провідник, подібно до Вергілія у Данте, допомагає впоратися з труднощами, що виникають в їх насамперед духовних подорожах.

Головні дійові особи романів Ю. Вознесенської знаходять сюжетно втілені відповіді свої запитання. Але перш за все, навіть не усвідомлюючи до кінця, вони знаходять те головне, що шукали у своїх «духовних подорожах» – Бога.

Підсумовуючи, слід зазначити, що рецепція «Божественної комедії» у творах У. Еко виявляє глибоку повагу автора до культурної спадщини Данте. Крім того, автор постмодерних романів демонструє невичерпні можливості для подальшого розвитку літературного процесу за рахунок звернення до великих творів попередніх епох, а також запозичення у них поетологічних установок та елементів різних рівнів організації тексту.

Універсалізм Данте, переосмислений Умберто Еко, зміцнює славу флорентійського поета як творця «поєми священної, відзначеної небом і землею» (Ч., XXV, 1-2).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеевко О. «Божественна комедія» Данте / О. Алексеевко // Данте А. Божественна комедія. – Харків: Фоліо, 2001. – С. 3–20.
2. Андреев М. Л. Данте // История итальянской литературы. Т. 1. М.: Наследие, 2000.
3. Аурбах Э. Данте – поэт земного мира. М.: Росспэн, 2004.
4. Баткин Л.М. Данте и его время. Поэт и политика. М.: Наука, 1965. 198 с.
5. Березин Ф. М. История лингвистических учений: Учебник для филол. Спец. вузов. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Высш. шк., 1984. – 319 с., ил.
6. Благой Д. Д. «Il gran 'padre» (Пушкин и Данте) // Дантовские чтения. М.: Наука, 1973.
7. Богачков Евгений. «Рай»: [Комментарий] // Кузнецов Юрий. Стихотворения и поэмы. Т 5. 1992-2003. М.: Лит. Россия, 2013. С. 612-616.
8. Богачков Евгений. «Сошествие в ад»: [Комментарий] // Кузнецов Юрий. Стихотворения и поэмы. Т. 5. 1992-2003. М.: Лит. Россия, 2013. С. 569-607.
9. Боккаччо Джованни. Жизнь Данте / Пер. с итал. Э. Линецкой / Джованни Бокаччо // Мир Данте: В 3 т. – М.: Терра, 2002. – Т. 3. – С. 10–30.
10. Будагов Р. А. Данте о литературном языке // Будагов Р. А. Писатели о языке и языкписателей. – М.: Изд-во МГУ, 1984. – С. 164–179.
11. Бэлза И.Ф. Il ben de l'intelletto // Дантовские чтения 1985. М.: Наука, 1985. С. 67–103.
12. Бэлза И.Ф. Беатриче. Некоторые проблемы современной дантологии // Дантовские чтения 1973. М.: Наука, 1973. С. 197–216.
13. Бэлза И.Ф. Дантовская концепция «Мастера и Маргариты» // Дантовские чтения. М.: Наука, 1989. С. 58–90.

14. Бэлза И.Ф. На полях «Божественной комедии» // Дантовские чтения 1971. М.: Наука, 1971. С. 9–51.
15. Бэлза И.Ф. Некоторые проблемы интерпретации и комментирования «Божественной Комедии» // Дантовские чтения 1979. М.: Наука, 1979. С. 34–73.
16. Во тьме ада: Беседу с Юрием Кузнецовым вёл Владимир Бондаренко // Завтра. 2003. № 33. 13 августа. С. 7.
 - а. Гвардини Р. «Божественная Комедия» Данте: ее основные религиозные и философские идеи. СПб.: Владимир Даль, 2020. 498 с
17. Голенищев-Кутузов И. Н. Данте и Предвозрождение // Литература эпохи Возрождения и проблемы всемирной литературы. – М.: Наука, 1967. – С. 46–85.
18. Голенищев-Кутузов И. Н. Творчество Данте и мировая культура / И. Н. Голенищев-Кутузов. – М.: Наука, 1971. – 552 с.
19. Голенищев-Кутузов И. Н. Творчество Данте и мировая культура. М.: Наука, 1971.
20. Голенищев-Кутузов И. Н. Творчество Данте и мировая культура. Москва, 1988.
21. Голенищев-Кутузов И.Н. Данте. М.: Молодая гвардия, 1967. 288 с.
22. Голенищев-Кутузов И.Н. Творчество Данте и мировая культура. М.: Наука, 1971. 551 с.
23. Данте А. Монархия / Пер. с итал. В. П. Зубова. – М.: Канон-пресс-Ц-Кучково поле, 1999. – 236 с.
24. Данте Алигьери. Божественная комедия / А. Данте. - Мн.: Маст. лт, 1987. - 575 с.
25. Данте Алигьери. Малые произведения [Перевод]. / Изд. подготовил [и примечания составил] И. Н. Голенищев-Кутузов. – М.: Наука, 1968. – 651 с.
26. Данте. Божественна комедія / Переклад Є. Дроб'язка. – Харків: Фоліо, 2001. – 608 с.

27. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь. – М.: Русский язык, 1976. – 1096 с.
28. Де Санктис Ф. История итальянской литературы. Т. 1. М.: Прогресс, 1963.
29. Дживелегов А. К. Данте Алигиери. Жизнь и творчество / А. К. Дживелегов. – М.: ОГИЗ, 1946. – 412 с.
30. Доброхотов А.Л. Данте Алигьери. Москва, 1990.
31. Игнатъев Олег. «Я дерзаю продолжить путь Данте...»: (Из общения с Юрием Кузнецовым) // Наш современник. 2008. № 2. С. 169-185; № 3. С. 239-257.
32. Искусство и культура Европы эпохи Возрождения и раннего Нового времени: Сборник трудов в честь Всеволода Матвеевича Володарского. – М.: Центр гуманитарных инициатив, 2016. – 416 с.
33. История всемирной литературы: в 9 т. Т. 2. Москва, 1984.
34. Кому в ад, кому — в рай: Беседу с Юрием Кузнецовым вел Владимир Бондаренко // Кузнецов Юрий. Тропы вечных тем: Проза поэта. М.: Литературная Россия, 2015. С. 359-364.
35. Королевский двор в политической культуре средневековой Европы: Теория. Символика. Церемониал / Отв. ред. Н.А. Хачатурян. – М., 2004. – 544 с.
36. Кузнецов Юрий. Под женским знаком // Литературная газета. 1987. 11 ноября. С. 5.
37. Лотман, Ю. Б. Выход из лабиринта // У. Эко. Имя розы. Роман. Заметки на полях «Имени розы». Эссе - СПб.: Симпозиум, 2001. - С. 650 - 670.
38. Лоя Я. В. История лингвистических учений (материалы к курсу лекций). – М.: Высш. шк., 1968. – 308 с.
39. Льюис К.С. Отброшенный образ // Льюис К.С. Избранные работы по истории культуры. М.: Новое литературное обозрение, 2015. С. 633–839.

40. Макдональд Дж. Страна Северного Ветра. М.: Центр Нарния, 2005. 361 с.
41. Медоваров М.В. Интерпретации эзотеризма Данте в итальянских и французских исследованиях середины XIX – второй половины XX в. // Соловьевские исследования. 2021. Вып. 4(72). С. 82–105.
42. Медоваров М.В. Полемика Владимира Соловьева и Александра Киреева в 1897 году: хронология, контекст, источники // Соловьевские исследования. 2021. Вып. 3(71). С. 22–24.
43. Поэзия похожа на молитву: Беседу с Юрием Кузнецовым вёл Сергей Сергеев // Десятина: Газета православных мирян. М., 2002. № 6. С. 7.
44. Приходько И.С. Блок и Данте: миф о посвятителном пути Поэта // Россия и гнозис: Труды междунар. науч. конф. Т. II. СПб.: РХГА, 2015. С. 165–175.
45. Пушкин А. С. Возражение на статьи Кюхельбекера в «Мнемозине» // Полн. собр. соч.: в 10 т. Изд. 4-е. Л.: Наука, 1978. Т. VII. С. 29-30.
46. Пушкин А. С. Материалы к «Отрывкам из писем, мыслям и замечаниям» // Полн. собр. соч.: в 10 т. Изд. 4-е. Л.: Наука, 1978. Т. VII. С. 45-48.
47. Рабинович В.Л. Алхимия как феномен средневековой культуры. М.: Наука, 1979. 391 с.
48. Рабинович В.Л. Алхимия. СПб.: Изд-во Ивана Лимбаха, 2012. 704 с.
49. Рабинович В.Л. Божественная комедия и миф о философском камне // Дантовские чтения. М.: Наука, 1985. С. 235–271.
50. Рабинович В.Л. Полдень Средневековья. М.: Эксмо, 2013. 400 с. 34. Доброхотов А.Л. Данте. М.: Мысль, 1990. 207 с.
51. Ржевська В.С. Міжнародно-правові ідеї Данте Аліг'єрі щодо підтримки миру / В. С. Ржевська // Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 1. – С. 316–320.

52. Санктис Ф. де. История итальянской литературы: в 2 т / Пер. с итал. Т. 1. Москва, 1963.
53. Селезнёв Ю. И. Но путь далёк... // Селезнёв Ю. И. Мысль чувствующая и живая. М.: Современник, 1982. С. 222-227.
54. Семчинський С. В. Трактат Данте: про мову чи про красномовство? // Мовознавство. – 1986. – № 5. – 58–63 с.
55. Сергеев К. В. Театр судьбы Данте Алигьери: введение в практическую анатомию гениальности. М.: Летний сад, 2004.
56. Собирательство и меценатство в эпоху Возрождения / ред.-сост. А. В. Доронин, О. Ф. Кудрявцев. – М.: Политическая энциклопедия, 2015. – 231 с.: ил. (серия «Культура Возрождения»).
57. Солонович Е. М. [Примечания к сочинениям Данте] // Данте Алигьери. Новая жизнь. Божественная комедия. М.: Худ. лит., 1967. С. 527-529.
58. Томсен В. История языковедения до конца XIX века. Краткий обзор основных моментов / В. Томсен. – М.: Учпедгиз, 1938. – 159 с.
59. Флоренский П.А. Мнимости в геометрии. М.: Поморье, 1922. 70 с.
60. Флоровский Г.В. Владимир Соловьев и Данте: проблема христианской империи // Прибыткова Е.А. Несвоевременный современник: философия права В.С. Соловьева. М.: Модест Колеров, 2010. С. 411–437.
61. Франко І. Я. Данте Алігієрі. Характеристика середніх віків. Життя поета і вибір із його поезії // Франко І.Я. Зібрання творів: У 50-и т. – Т. 12. – К.: Наук. думка, 1978.
62. Франко І.Я. Данте Аліг'єрі. Характеристика середніх віків. Життя поета і вибір з його поезій. Дантова друга любов. // Зібрання творів: у 50 т. Т. 12. Київ, 1978.
63. Ціватий В. Г. Інституції та дилеми європейської дипломатичної практики доби раннього Нового часу (XVI–XVIII ст.) / В. Г. Ціватий // Науковий

вісник Дипломатичної академії України при МЗС України. – К.: ДАУ при МЗС України, 2016. – Вип. 21. – Частина I. – Серія «Історичні науки». – С. 136–141.

64. Чеканов Евг. «Мы жили во тьме при мерцающих звёздах» (встречи с Ю. Кузнецовым) // Мир мой неуютный: Воспоминания о Юрии Кузнецове. М.: Литературная Россия, 2007. С. 208-270.

65. Шевченко Оксана. Аспекты творчества Юрия Кузнецова. — Запись лекций Юрия Кузнецова. Б. м., 2015. 314 с.

66. Эко, У. Баудолино. / У. Эко. - СПб.: Симпозиум, 2003 . - 544 с.

67. Эко, У. Имя розы. Роман. Заметки на полях «Имени розы». Эссе / У. Эко. - СПб.: Симпозиум, 2001. - 677 с.

68. Эко, У. Маятник Фуко. / У. Эко. - СПб.: Симпозиум, 2000. - 764 с.

69. Эко, У. Нулевой номер / У. Эко. - М.: АСТ: CORPUS, 2015. - 240 с.

70. Эко, У. Остров накануне/ У. Эко. - СПб.: Симпозиум, 2001. - 496 с.

71. Эко, У. Открытое произведение: Форма и неопределенность в современной поэтике / У. Эко. - СПб.: Академический проект, 2004 — 384 с.

72. Эко, У. Полный назад! «Горячие войны» и популизм в СМИ / У. Эко. — М.: Эксмо, 2007. - 592 с.

73. Эко, У. Пражское кладбище / У. Эко. - М.: Астрель: CORPUS, 2012. - 560 с.

74. Эко, У. Тайнственное пламя королевы Лоаны/ У. Эко. - СПб.: Симпозиум, 2008. - 592 с.

75. ARS HISTORICA. Сборник в честь Олега Фёдоровича Кудрявцева / Сост. и отв. редактор А.К. Гладков. – М.; СПб.: Центр гуманитарных инициатив, 2015. – 566 с. (MEDIAEVALIA).

76. Ascoli A.R. Dante and the Making of a Modern Auctor / A.R. Ascoli. – New York Cambridge University Press, 2008. – 480 p.

77. Dante Alighieri. Vita nuova / trans. R.W. Emerson. – Chapel Hill: University of North Carolina, 1960. – 146 p.

78. Dante, A. *La Divina commedia* / A. Dante. - Roma: Newton Compton, 2014. - 664 p.
79. Eco, U. *Avremmo mandato Dante in cattedra?* // U. Eco. *Sette anni dei desideri*. - Milano, Bompiani, 2004, P. 277 -285.
80. Eco, U. *Baudolino* / U. Eco. - Milano: Bompiani, 2000, - 528 p.
81. Eco, U. *Il Pendolo di Foucault* / U. Eco. - Milano: Bompiani, 1990. - 708 p.
82. Eco, U. *La misteriosa fiamma della regina Loana* / U. Eco. - Milano: Bompiani, 2004. - 454 p.
83. Eco, U. *Numero zero* / U. Eco. - Milano: Bompiani, 2015.
84. Eco, U. *Quel maschilista di Dante* // a c. di L. Pavolini. *Le interviste impossibili* - Roma: Donzelli, 2006 - 718 p.
85. Eco, U. *Sator arepo eccetera*. - Roma, Gransasso Nottetempo, 2006 - 78 p.
86. Eco, U. *Sugli specchi e altri saggi* / U. Eco. - Milano: Bompiani, 2004. - 384 p.
87. Eco, U. *Tre recensioni anomale* // U. Eco. *Diario minimo*. - Milano: Bompiani, 1992. - P. 118-125.
88. Eco, U. *Il cimitero di Praga* / U. Eco. - Milano: Bompiani, 2010. - 528 p.
89. Eco, U. *Il nome della rosa* / U. Eco. - Milano: Fabbri Editori, 1994. - 518 p.
90. Eco, U. *Il secondo diario minimo*/ U. Eco. - Milano: Bompiani, 2006. - 352 p.
91. Eco, U. *L'isola del giorno prima* / U. Eco. - Milano: Bompiani Tascabili, 2001. - 478 p.